

**Nr 52.**

Ankom till riksdagens kansli den 19 april 1932 kl. 2 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna.*

(1:a avd.)

I årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, har Kungl. Maj:t under punkterna 77 respektive 78 föreslagit riksdagen att, i avbidan på de propositioner i ämnet, som kunde varda förelagda riksdagen, för budgetåret 1932/1933 beräkna *dels* för Sveriges utsädesförening ett extra anslag av 248,000 kronor, *dels ock* för understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm ett extra anslag av 75,000 kronor.

Härefter har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 11 mars 1932 avläten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition nr 199, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att \*

1) för uppehållande av Sveriges utsädesförenings verksamhet för budgetåret 1932/1933 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra anslag av 248,000 kronor; samt

2) för understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1932/1933 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra anslag av 75,000 kronor.

Till uppehållande av *Sveriges utsädesförenings verksamhet* har riksdagen från och med 1905 årligen anvisat medel. För ändamålet hava såsom extra anslag anvisats för budgetåret 1930/1931 244,700 kronor och för innevarande budgetår 248,000 kronor, därav 144,415 kronor till uppehållande av föreningens vetenskapliga verksamhet och för ledning av och samarbete med föreningens filialer samt 103,585 kronor till uppehållande av verksamheten vid föreningens filialer vid Ultuna, i Östergötland, Kalmar län, Västergötland, Värmland, Västernorrlands län, Jämtland och Luleå.

Anslaget har pläгат bestämmas till skillnaden mellan föreningens beräknade utgifter och inkomster. Bland de senare märkes särskilt den av allmänna svenska utsädesaktiebolaget till föreningen, enligt dem emellan ingånget avtal, utgivna ersättningen för övertagande av från föreningen utgående nya sorter och eliter av lantbruksväxter. För tiden till och med den 30 juni 1933 gäller härutinnan ett den 3 mars 1930 dagtecknat avtal

mellan nämnda kontrahenter, vilket avtal av Kungl. Maj:t genom skrivelse den 14 mars 1930, nr 271, för yttrande underställdes riksdagen. Enligt 12 § i avtalet har bolaget att till föreningen erlægga dels en årlig grundavgift av 60,000 kronor, dels ock, för den händelse att bolagets årliga försäljning av föreningens originalvaror skulle överstiga 1,500,000 kronor, en tilläggsavgift av två procent av den överskjutande försäljningssumman för dylika originalvaror.

Till understödjande av den praktiskt vetenskapliga *verksamheten å Weibullsholm* har riksdagen från och med budgetåret 1924/1925 årligen anvisat extra anslag. Anslaget har för skilda år uppförts med något olika belopp. För budgetåret 1930/1931 liksom för innevarande budgetår har anslaget uppförts med 75,000 kronor.

Såsom nyss erinrats underställde Kungl. Maj:t genom skrivelse den 14 mars 1930, nr 271, riksdagen ett förslag till förnyat avtal mellan Sveriges utsädesförening och allmänna svenska utsädesaktiebolaget, avsett att gälla för viss tid efter den 30 juni 1930.

Uti sitt över Kungl. Maj:ts berörda skrivelse avgivna utlåtande den 6 maj 1930, nr 71, uttalade jordbruksutskottet — jämte det utskottet förordade, att avtalet skulle gälla under tre år intill den 1 juli 1933 — att utskottet förutsatte, att Kungl. Maj:t skulle under tiden för omförmälda avtals giltighet låta verkställa den närmare utredning, som vore erforderlig för ett säkrare bedömande av betingelserna för att kunna på ett för den till största delen med statsmedel uppehålla utsädesföreningen och för den växtodlande allmänheten så ekonomiskt fördelaktigt sätt som möjligt i marknaden utföra från föreningen utgående nya sorter och stammar. Vid utredningen borde jämväl undersökas annan, eventuellt möjlig utväg för förädlingsmaterialets utnyttjande än den för närvarande anlitate ävensom huruvida icke nya grunder för beräkning av statsbidraget till föreningen kunde tillämpas; och ifrågasatte utskottet, om icke, i stället för ett årligen med ledning av uppgjord stat beräknat belopp, kunde utgå ett lämpligt avvägt fixerat anslag, varmed föreningen hade att räkna vid den årligen återkommande planläggningen av dess verksamhet. Utskottet förväntade, att det förslag härutinnan, vartill den förutsatta utredningen kunde komma att leda, förelades senast 1932 års riksdag, på det att riksdagen i god tid före avtalstidens utgång kunde taga ställning till frågan. I samband med utredningen borde enligt utskottets mening givetvis även komma i betraktande, vilken ställning den andra statsunderstödda växtförädlingsanstalten, Weibullsholm, ur statens synpunkt lämpligen borde intaga. Likaledes syntes böra uppmärksammas dessa båda anstalters inbördes ställning.

Sedan riksdagen, med godkännande av jordbruksutskottets nämnda utlåtande, i skrivelse den 31 maj 1930, nr 321, anhållit om utredning rörande de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna med beaktande därvid av vad utskottet anfört, tillkallade chefen för jordbruksdepartementet,

1930 års  
riksdag.

jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 augusti 1930, tre utredningsmän att verkställa den av riksdagen begärda utredningen.

Växt-  
förädlings-  
utredningen.

Utredningsmännen (*växtförädlingsutredningen*) hava den 10 december 1931 avlämnat betänkande med utredning rörande de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna (st. off. utr. 1931: 34).

Utredningen utmynnar i förslag om bibehållande av växtförädlingsanstalterna vid Svalöv och Weibullsholm såsom självständiga och av varandra oberoende företag, båda understödda av statsbidrag.

Vidkommande växtförädlingsverksamheten vid *Svalöv* föreslås sådan ändring av den nuvarande organisationen, att den av utsädesföreningen och utsädesbolaget utövade växtförädlingen respektive exploateringen av dess produkter sammanföras under gemensam ledning. Den samfällda verksamheten avses att bedrivs antingen av ett enskilt eller av ett statligt affärsföretag, med anledning varav två olika alternativ framlagts. Statens medverkan påkallas i båda fallen.

Enligt det första alternativet föreslås staten övertaga Sveriges utsädesförenings för växtförädlingen använda egendom och med nyttjanderätt, mot viss arrendeavgift, upplåta denna till ett enskilt bolag — eventuellt, efter framdeles förda förhandlingar, allmänna svenska utsädesaktiebolaget — vilket bolag förutsättes skola enligt vissa för verksamhetens organisation närmare angivna bestämmelser bedriva växtförädling i minst samma omfattning, som utsädesföreningen nu utövar, samt tillika omhänderhava exploateringen av förädlingsprodukterna.

Statsbidrag till växtförädlingsarbetets bedrivande avses tillkomma bolaget med belopp, motsvarande hälften av bolagets enligt vissa grunder beräknade årliga kostnader för själva förädlingsverksamheten. Enligt preliminär beräkning, vilken uppgjorts med ledning av föreningens inkomster och utgifter för budgetåret 1931/1932, skulle vid tillämpning av nämnda beräkningsgrunder statsbidraget till huvudanstaltens verksamhet under sagda budgetår hava uppgått till 101,900 kronor. För statsbidrags tillgodonjutande föreslås vissa villkor, i huvudsak innefattande allmänna föreskrifter med avseende å växtförädlingsverksamhetens organisation och bedrivande samt befogenhet för lantbruksstyrelsen att handhåva överinseendet över såväl förädlingsverksamheten som ock bolagets i samband därmed stående affärsverksamhet.

Enligt det andra alternativet skulle ett huvudsakligen av staten bildat aktiebolag förvärva såväl den av Sveriges utsädesförening för växtförädlingsarbetets bedrivande använda egendomen som ock de av allmänna svenska utsädesaktiebolaget för exploateringen av föreningens förädlingsprodukter disponerade tillgångarna. I avseende å rörelsens bedrivande, statsbidrag m. m. föreslås i huvudsak enahanda bestämmelser som beträffande det första alternativet. Utredningsmännen hava ansett det andra alternativet i högre grad än det första tillgodose vissa

ur det allmännas synpunkter angelägna intressen samt förordat, att detta lägges till grund för den blivande organisationen.

För att bättre tillgodose växtförädlingen inom mellersta och norra Sverige hava utredningsmännen föreslagit, att *utsädesföreningens Ultuna- och Västernorrlandsfilialer* ombildas till en mellansvensk, respektive en norrländsk fullständig växtförädlingsstation samt att till den senare för den norrländska s. k. innerbygden an knytes en substation, till vilken Jämtlandsfilialen avses ombildad. Vid det första alternativet skulle engångskostnaderna för stationernas upprättande bestridas av staten och egendomen med nyttjanderätt upplåtas till det enskilda bolaget. Vid det andra alternativet förutsattes det statliga bolaget bestrida engångskostnaderna i fråga. Det årliga statsbidraget till ifrågavarande växtförädlingsstationer beräknas, hänfört till nämnda driftkostnader, uppgå till 93,100 kronor.

Av *utsädesföreningens övriga filialer* hava utredningsmännen ansett filialerna i Kalmar, Östergötlands och Värmlands län samt eventuellt även filialen i Norrbottens län böra ombildas till s. k. sortprövningsstationer. Filialen i Skaraborgs län anses böra nedläggas och sortprövningsverksamheten för ifrågavarande område förläggas till Lanna försöksgård.

Slutligen innefattar utredningsmännens förslag vissa åtgärder avseende åstadkommande dels av en officiell sortprövning och dels av kontroll över försäljningen av de statsunderstödda växtförädlingsanstalternas förädlingsprodukter.

Växtförädlingsanstalten vid *Weibullsholm* föreslås bibehållen såsom särskild växtförädlingsanstalt, i likhet med Svalövsanstalten understödd med statsbidrag. Såsom betingelse för dylikt bidrag förutsattes växtförädlingsverksamheten organiserad efter enahanda grunder, som av utredningsmännen vidkommande Svalövsanstalten föreslagits. Statsbidrag, till beloppet beroende av den omfattning, vari verksamheten vid anstalten kommer att upprätthållas, anses likaledes böra utgå enligt för Svalövsanstaltens vidkommande föreslagna grunder. Enligt preliminär beräkning skulle vid verksamhetens uppehållande i nuvarande omfattning statsbidrag komma att utgå med 83,300 kronor. Där est av ekonomiska skäl eller eljest verksamhetens omfattning inskränkes, förutsattes statsbidraget skola reduceras i förhållande till därav föranledd kostnadsminskning. För statsbidrags tillgodonjutande föreslås liknande villkor, som ansetts böra gälla i fråga om statsunderstöd till den vid Svalöv bedrivna förädlingsverksamheten.

Över utredningsmännens betänkande och förslag hava yttranden avgivits av ett flertal myndigheter, institutioner och andra.

Yttranden.

Samtliga dem, som sålunda yttrat sig, hava — med undantag i huvudsak allenast för W. Weibull aktiebolag, som dock uttalat sig endast om förslaget i vad det avser bolagets verksamhet — i allt väsentligt ställt sig

avvisande mot utredningsmännens förslag. Särskilt har förslaget rörande omorganisation av verksamheten vid Svalöv uppkallat bestämda gensagor från så gott som alla håll. I yttrandena har i allmänhet förordats, att utredningen av förevarande fråga borde inriktas på ett ernående inom den nuvarande organisationens ram av en tillfredsställande lösning av de särskilda spörsmål, som angivits i jordbruksutskottets förenämnda utlåtande nr 71 vid 1930 års riksdag.

Departements-  
chefen.

Departementschefen har anfört följande.

»Med hänsyn till vad jordbruksutskottet 1930 uttalat om önskvärdheten av att frågan om de statsunderstödda växtförädlingsanstalternas framtida ställning måtte kunna föreläggas senast 1932 års riksdag hade det givetvis varit önskvärt, att denna begäran kunnat efterkommas. Detta har likväl icke syntts mig möjligt. Till följd av de starkt divergerande åsikter, som framkommit å ena sidan i utredningsmännens betänkande och å andra sidan i de häröver avgivna yttrandena, har nämligen frågan om de statsunderstödda växtförädlingsanstalternas framtida organisation kommit i det läge, att jag ansett det uteslutet att nu kunna för Kungl. Maj:t framlägga ett på grundval av den verkställda utredningen utarbetat förslag i ämnet. Jag vill därtill anmärka, att ett genomförande av utredningsmännens förslag förutsätter förhandlingar med såväl utsädesföreningen som utsädesbolaget bland annat i fråga om förvärv av viss dessa institutioner tillhörig egendom, vilka förhandlingar med hänsyn till den erforderliga tiden för desamma samt de svårigheter, som sannolikt skulle hava mött för enighets vinnande, under alla omständigheter skulle hava lagt hinder i vägen för framläggande för innevarande års riksdag av slutligt förslag i ämnet på grundval av utredningsmännens betänkande. Jämväl synas mig flera av de i yttrandena framförda invändningarna mot utredningsmännens förslag vara av den art, att de måste tillmätas stort avseende vid frågans slutliga omprövning.

Då jag sålunda i den nu uppkomna situationen måst avstå från att framlägga något utarbetat förslag i ämnet, innebär detta ingalunda, att frågan härmed måste skjutas åt sidan. Tvärtom delar jag den från flera håll uttalade uppfattningen, att spörsmålet om den statsunderstödda växtförädlingsverksamheten bör göras till föremål för fortsatta överväganden. Jag har emellertid funnit det vara lämpligt, att innan ytterligare utredning i ärendet igångsättes, riksdagen, som på sin tid påkallade verkställande av utredning rörande de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna och därvid uppdrog vissa riktlinjer för utredningens bedrivande, nu beredes tillfälle att taga del av vad i ärendet hittills förekommit. För frågans fortsatta handläggning är det nämligen av betydelse att träffa ett avgörande, huruvida utredningsarbetet bör fullföljas enligt de av utredningsmännen angivna linjerna med ett statligt övertagande helt eller delvis av Svalövsanstalten och ett sammanförande i ett företag av växtförädlings- och affärsverksamheten m. m., eller om den

fortsatta utredningen bör, på sätt i yttrandena i allmänhet förordats, inriktas på ett ernående inom den nuvarande organisationens ram av en tillfredsställande lösning av de särskilda spörsmål, som angåvos i jordbruksutskottets förenämnda utlåtande nr 71 vid 1930 års riksdag. För egen del anser jag det vara mest lämpligt att, innan ett slutligt ställningstagande sker till frågan om den statsunderstödda växtförädlingsverksamhetens framtida organisation och ett val alltså göres mellan de olika utvägarna, ett alternativt förslag upprättas jämväl i enlighet med sist antydda linje och allvarliga försök göras att inom den nuvarande organisationens ram uppnå en ur det allmännas synpunkt godtagbar lösning av frågan. För så vitt icke från riksdagens sida anses mera lämpligt att fullfölja utredningsarbetet enligt utredningsmännens förslag, torde jag alltså framdeles få hos Kungl. Maj:t hemställa om igångsättande av förnyad utredning i ämnet, avseende upprättande av ett alternativt förslag på sätt nyss antytts.

Vad slutligen beträffar den av lantbruksstyrelsen och styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt framförda tanken på viss förlängning av det nu gällande, av staten godkända avtalet mellan föreningen och bolaget, anser jag det icke vara oundgängligen påkallat, att ett avgörande härom träffas redan vid årets riksdag. Det torde nämligen icke böra vara helt uteslutet, att såsom resultat av det fortsatta utredningsarbetet kan framkomma något förslag rörande sådan ändrad ordning för föreningens finansiering, som kan tillämpas redan från och med tiden för nu gällande avtals utlöpande den 1 juli 1933. Skulle så icke bliva fallet, torde frågan om det gällande avtalets eventuella förlängning för någon kortare tid kunna i god tid föreläggas nästa års riksdag.»

Kungl. Maj:ts förevarande framställning avser anvisande för budgetåret 1932/1933 dels av ett oförändrat anslag å 248,000 kronor för uppehållande av Sveriges utsädesförenings verksamhet och dels av ett likaledes oförändrat anslag å 75,000 kronor för understödande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

*Utskottet.*

Utskottet vill först uttala ett beklagande av att det icke varit Kungl. Maj:t möjligt efterkomma den av 1930 års riksdag — med hänsyn till tiden för utlöpandet av det förenämnda mellan allmänna svenska utsädesaktiebolaget och Sveriges utsädesförening gällande avtalet — uttalade önskan, att frågan om de statsunderstödda växtförädlingsanstalternas framtida ställning måtte kunna föreläggas senast 1932 års riksdag. Departementschefen har såsom förklaring härtill framhållit, att till följd av de starkt divergerande åsikter, som framkommit å ena sidan i utredningsmännens betänkande och å andra sidan i de häröver avgivna yttrandena, frågan om växtförädlingsanstalternas framtida organisation kommit i det läge, att han ansett det uteslutet för Kungl. Maj:t att nu kunna framlägga ett på grundvalen av den verkställda utredningen utarbetat

förslag i ämnet. Emellertid borde enligt departementschefens mening förevarande spörsmål göras till föremål för fortsatta överväganden. Med anledning av vad departementschefen härutinnan vidare yttrat vill utskottet uttala, att utskottet anser sig icke böra frångå vad utskottet i sitt förenämnda av 1930 års riksdag godkända utlåtande nr 71 uttalat i fråga om riktlinjerna för bedrivande av utredningen angående de ifrågavarande växtförädlingsanstalterna. Utskottet har emellertid intet att erinra mot att en närmare undersökning göres med avseende jämväl å den av departementschefen alternativt antydda linjen i syfte att underlätta Kungl. Maj:ts slutliga ställningstagande till spörsmålet ifråga. Utskottet håller dock före att, hur än den statsunderstödda växtförädlingsverksamheten i övrigt kan komma att organiseras, statsunderstödet bör till vederbörande utgå i form av ett lämpligt avvägt, för en viss följd av år bestämt anslag, med hänsyn vartill växtförädlingsverksamheten för varje år bör planläggas.

Då det förberörda mellan allmänna svenska utsädesaktiebolaget och Sveriges utsädesförening nu gällande avtalet utlöper den 30 juni 1933, vill utskottet slutligen framhålla angelägenheten av att den fortsatta beredningen av frågan om förevarande båda växtförädlingsanstalters blivande organisation så inriktas, att proposition i ämnet må kunna föreligga till behandling redan vid början av nästkommande års riksdag.

Mot att anslagen till Sveriges utsädesförening och Weibullsholms växtförädlingsanstalt, såsom Kungl. Maj:ts förslag innebär, för budgetåret 1932/1933 upptagas med oförändrade belopp har utskottet med hänsyn till förhandenvarande förhållanden icke något att erinra.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

1) för uppehållande av Sveriges utsädesförenings verksamhet för budgetåret 1932/1933 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra anslag av 248,000 kronor; samt

2) för understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1932/1933 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra anslag av 75,000 kronor.

Stockholm den 19 april 1932.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 40.